

DİL BİLGİSİ ÖĞRETİMİNDE YAŞANAN KAVRAM KARGAŞASININ TÜRKÇE ÖĞRETİMİNE ETKİSİ*

*Mesut BULUT***

ÖZET

Dil bilgisi, bir dili oluşturan kurallar bütünlüğü çerçevesinde, onun en küçük birimi olan ses ve bununla birlikte şekil ve cümle yapıları açısından inceleyen ve bunlar arasındaki ilişkileri kurallara dayalı olarak açıklayan bir bilim dalıdır. Bir toplumu oluşturan, onu millet yapan öğelerin başında hiç şüphesiz dil gelmektedir. Dil birliği, bir milleti millet yapan temel öge olması hasebiyle önem taşımaktadır. Bu nedenle dil eğitimi, her milletin önemle üzerinde durması ve önemsemesi gereken bir konudur. Millet olarak dilimizin gelişiminde birtakım sıkıntılar olduğu yadsınamaz bir gerçektir. Dil bilgisi öğretimi, kurallar çerçevesinde dil bilgisinin anlamlı bir şekilde açıklanabilme ve anlatılma sürecidir. Dolayısıyla, bir dilin temel yapısını oluşturan, bir ahenk içerisine koyan gramer yapısının etkili bir şekilde eğitimi ve öğretimi hassasiyetle yaklaşılması gereken bir durumdur. Türkçe dil bilgisi öğretiminde birtakım sıkıntılar bağlamında kavram kargaşası yaşandığı bir gerçektir. YÖK tarafından belirlenen ders içeriklerine ve farklı akademik bakış açılarına göre yetiştirilen öğretmen adaylarının ve öğretmenlerin, MEB müfredatında farklılıklarla karşı karşıya kalmaları, ikilemede kalmaları, öğrendikleri, bildikleri birtakım bilgileri unutmalarının istenmesi, uygulanmasının engellenmesi... “Burası üniversite değil!” vb. söylemlere maruz kalmaları... Bu tür yaklaşımları, dil bilgisi öğretiminde yaşanan kavram kargaşasının ilk yansıması olarak değerlendirmek mümkündür. Dil bilgisine farklı yaklaşımlar elbette olacaktır; fakat farklı yaklaşımlar dilde birliği tehdit pozisyonuna geliyorsa; bu duruma biraz daha itina ile yaklaşılması zaruret hâlini almaktadır. Bu çalışmada, Türkçe dil bilgisi öğretiminde yaşanan kavram kargaşasının dile yansımaları konusu ele alınmış ve bu kavram kargaşasının dilde birlik konusunda ne tür olumsuzluklara yol açtığı sorusuna cevap aranmıştır. Yapılan çalışmada, dil bilgisi öğretiminde yaşanan kavram kargaşasının dilde istikrarsızlığı tetiklediği, dolayısıyla bu durumun en az seviyeye düşürülmesi için tüm eğitimcilerin, dilcilerin konuya eğilmeleri, soruna çare aramaları gerektiği sonucuna varılmıştır. Yaptığımız bu çalışma ile Türkçe dil bilgisi öğretimindeki kavram kargaşası eksenli birtakım sorunlarla ilgili değerlendirmelerde bulunulmuş ve bu sorunlar için çözümler önerilmiştir.

*Bu makale Crosscheck sistemi tarafından taranmış ve bu sistem sonuçlarına göre orijinal bir makale olduğu tespit edilmiştir.

** Yrd. Doç. Dr. Bayburt Üniversitesi Bayburt Eğitim Fakültesi Türkçe Eğitimi Bölümü, El-mek: mesutbulut_77@yahoo.com

Anahtar Kelimeler: Türkçe öğretimi, dil bilgisi öğretimi, kavram kargaşası

EFFECTS OF CONTRADICTIONS IN TERMS IN TEACHING GRAMMAR ON TEACHING TURKISH

ABSTRACT

Grammar is the set of structural rules governing the composition of clauses, phrases, and words in any given natural language. The term refers also to the study of such rules, and this field includes morphology, syntax, and phonology, often complemented by phonetics, semantics, and pragmatics. Undoubtedly, language is the primary element that makes a society and a nation. The unity of language is crucial because it is the primary element that what makes a nation. Therefore, language education is a subject which every nation must lay emphasis on and pay attention to. It is an undeniable fact that as a nation there are some problems in the development of our language. Teaching grammar is the description and explanation process of grammar meaningfully within the framework of set of rules. Thus, instruction of grammar structures which compose the main structure of a language is a condition which must be approached delicately. It is a fact that while teaching Turkish grammar, contradictions in terms are experienced due to some problems. Because the course contents identified by Council of Higher Education (YÖK) and teachers and pre-service teachers raised according to different academic perspectives encountered differences in the curriculum of Ministry of National Education (MEB), being in a dilemma, they are asked to forget a set of knowledge they have learned and known, inhibiting its implementation...being exposed to such expressions as “Here is not a university!...” It is possible to evaluate such approaches encountered in teaching grammar as the first reflections of contradictions in terms. Of course, there will be different approaches to grammar, but if different approaches begin to threaten the unity of language, it becomes very important to approach this subject carefully. This study discussed the reflections of contradictions in terms in teaching Turkish grammar on language and the answer to the question what problems such contradictions in terms caused about the unity in language was sought. It was found in the study that contradictions in terms in teaching grammar triggered instability in language; therefore, it was concluded that all educators and linguistics should give some thought to this subject and seek ways to solve the problem. A set of evaluations were made about some contradiction based problems with this study and solutions were suggested for these problems.

Key Words: Teaching Turkish, grammar, teaching grammar, contradictions in terms

Turkish Studies

International Periodical For the Languages, Literature and History of Turkish or Turkic
Volume 9/12 Fall 2014

Giriş

Dünyanın değişimi ve gelişimi neticesinde eğitimde de birtakım değişimler zaruret hâlini almıştır. Dil eğitimi de bu alanlardan biridir. Dilde birliğin oluşması her millet veya devlet için önem arz etmektedir. Dilin temelini oluşturan gramer veya dil bilgisi bu bağlamda önemli bir öge olarak karşımıza çıkmaktadır. Dil, dil eğitimi ve öğretimi sayesinde kendisini rahatça ifade edebilen, problemler karşısında yaratıcı çözümler bulabilen, kendisinin farkına varabilen bireyler yetiştirmek için şüphesiz bu alana önem verilmesi gerekmektedir. Türkçe öğretim programının temelini de bu hedefler oluşturmaktadır. Dil; duygu, düşünce ve isteklerimizi bize anlatma fırsatı veren araçtır. Dil, “*İnsanlar arasında karşılıklı haberleşme aracı olarak kullanılan; duygu, düşünce ve isteklerin ses, şekil ve anlam bakımından her toplumun kendi değer yargılarına göre biçimlenmiş ortak kurallarının yardımı ile başkalarına aktarılmasını sağlayan, seslerden örülü çok yönlü ve gelişmiş bir sistem*” (URL-1) olarak tanımlanmaktadır. Kişiler arası iletişimi sağlayan dil, sosyal ilişki kurmamızda, millî birlik ve beraberliğimizde birleştirici ve bütünleştirici rol üstlenir. Toplumun en önemli kültürel varlığı olan dil, millet olmanın, bağımsızlığın ve millî şuurun anahtarıdır. Millî kültürün temel yapı taşı olan dil, bireyleri kalabalıklar topluluğu veya yığın olmaktan kurtaran ve millet hâline getiren en önemli öğelerin başında gelmektedir. Dil, birçok işlevi yerine getirmesi nedeniyle çok karmaşık bir kimliğe bürünmektedir.

Karmaşık bir yapıya sahip olan dil, bireyin dünyaya bakış açısını ve düşüncesini belirleme, çevresindekilerle iletişimini, bilgiye erişimini ve düşünsel gelişimini sağlamak gibi birtakım işlevleri yerine yerine getirerek hayat boyu bize eşlik eden canlı bir varlıktır (Toklu, 2011: 11). Dil bilgisi ise doğru, düzgün, güzel ve etkili yazmanın birtakım kurallara bağlı olduğunu bize gösteren kurallar bütünüdür. Dil bilgisi, belli bir zaman içerisinde ortaya çıkan ve zaman içinde canlı bir varlık olan dilin değişimine göre birtakım değişiklikler gösterebilen kurallardan oluşmaktadır. Bu itibarla dil bilgisi; dilin ses, şekil ve cümle gibi birtakım yapıların belli başlı şartlar dâhilinde yapılabileceğini, kuralların işleyişine riayet edilmesi gerektiğini ortaya koymaktadır. Bir dilin en küçük birimi olan sesteki anlamlı sözcükler topluluğu olan cümlelere kadar her yönden dili belli kurallar çerçevesinde inceleyen bilime dil bilgisi denir. “*Dil bilgisi; bir dilin dinleme/izleme, konuşma, okuma, yazma öğrenme alanlarını destekleyen kurallar bütünüdür*” (MEB, 2006: 7). Dil bilgisi, Latince “harf ve işaret” anlamındaki “gramma” kelimesi ile “harfleri yazma ve okuma sanatı” olarak açıklanan “grammatica” kelimesinden gelmektedir (Güneş, 2013: 73). Dil bilgisinin Batı dillerindeki karşılığı olan gramer kelimesi, Yunancada “yazı” demek olan gramma (yazmak) köküne dayanır. Bundan da Yunanca grammatike, Latince grammatica, Fransızca grammaire, İngilizce grammar, Almanca grammatik sözcükleri türemiştir. Gramer, geniş anlamıyla söyle tanımlanabilir: Dilin kullanımında yerleşmiş kurallara göre, dili meydana getiren sesleri, şekilleri, sözcükleri, yapı ve dizi işlem ve yollarını, yöntemlerini, sözcük sınıflarını, çekimlerini, cümledeki görev ve bağıntılarını düzenli olarak inceleyen bilim dalıdır. Buna göre gramer, aynı zamanda, edim ve kılıf bakımından, konuşma ve yazmayı bu incelemeye çıkan kurallara uygun kılma sanatını öğreten bir bilim dalı da sayılabilir. Bu geniş anlamıyla alındığında, gramer, ses bilgisi (ponetique), şekil ve görev bilgisi (morphologie), dizi ve sözcük grupları bilgisi, sözcük yapısı bilgisi ve sözdizimi bilgisinden (syntax) baska, anlam bilgisini (semantique), sözcük bilgisini (lexicologie), deyim bilgisini (phraseologie), kaynak ve kök bilgisini (etymologie), dil tarihini (historire de la langue), yazımı (imlâ, orthographie), tecvidi (orthoepie) ve üslûp bilgisini (stylistique) de içine alır (Dilâçar, 1971: 83). Arapça karşılığı sarf ve nahiv olan dil bilgisi, batı literatüründe gramer olarak bilinmektedir. “*Gramer bir dili ses, şekil ve cümle yapıları ile dilin çeşitli öğeleri arasındaki anlam ilişkileri açısından inceleyerek bunlarla ilgili kuralları ve işleyiş özelliklerini ortaya koyan bilim. Ses bilgisi, şekil bilgisi, cümle bilgisi ve anlam bilgisi gramerin başlıca bölümleridir. Tür olarak tasvirî gramer, tarihî gramer ve karşılaştırmalı gramer gibi*

Turkish Studies

International Periodical For the Languages, Literature and History of Turkish or Turkic
Volume 9/ 12 Fall 2014

türleri vardır.” (Korkmaz, 1992: 75). Dil bilgisi (gramer), dil mantığının birtakım kurallarla belli bir ahenk bütünlüğü içerisinde verildiği kurallar manzumesidir.

Gramer, yalnız bir dilin sağlıklı biçimde öğrenilmesini sağlayan ve o dilin sistem yapısını ortaya koyan kurallar bütünü değil, aynı zamanda, dilin kuşaktan kuşağa aktararak kaybolmasını önleyen bir araçtır (Korkmaz, 2006). Gramer, eğitimde, kültürde ana dilinin korunması ve millet olmanın sağlanması ve neslin devamı gibi değerlerin ediniminde önemli rol oynar. Her dil kendi kuruluş düzeni, mekanizması, işleyişi, yapı ve diziliş düzeni, düşünüş ve anlatış kalıbı, biçimi ve yapısal bir düzeni olan bir yapıdır. Ana dili, dili konuşan bireyde dil duygusu yaratarak, dünya görüşünü perçinlemek suretiyle onda millet kavramını uyandırır. Onu, ulusal bir varlık yapar. Gramer de eğitimde bu varlığın en güçlü ve güvenilir koruyucusudur (Dilaçar, 1989:123). Dil bilgisi öğretimi, yıllarca sadece bilgi vermeden ibaret olarak sınırlandırılmıştır (Schwenk, 1993: 34).

Dil eğitimi ve öğretimi, millet olmanın devlet olmanın beraberinde getirdiği bir zaruriyettir. Her milletin ve devletin bir eğitim politikası olmak durumundadır. Millet odaklı olarak Türkiye'nin eğitim politikası bu noktada önem arz etmektedir. Bu politikaların temelinde iletişim kurma becerisi gelişmiş ve her ortamda özgürce kendini ifade edebilen bireylerin yetiştirilmesi hedeflenmektedir. Millî bilinç, topluma aidiyet duygusuyla bağlanma, sosyalleşme gibi kültürel değerleri benimseme ve özümseme bireylerin eğitiminde önemli konulardır. Kültürün edinilmesi ve gelecek nesiller aktarılmasında aktif rol alan dil, bilimin, sosyalleşmenin, üretimin ve kalkınmanın da anahtarıdır. Bu itibarla dil bilgisi, bireyin kendini ifade etmesinde, iletişim kurmasında en önemli araç olan dilin mantıksal bir çerçevede yolunu bulmasını sağlayan temel unsurdur. Bu yüzden sağlıklı bir dil öğretimi için, dil bilgisi öğretimi ön koşul olarak göze çarpmaktadır.

Türkçe dil bilgisi ve öğretimi

Sağlıklı bir dil eğitimi ve öğretimi, dil bilgisinde ortaya çıkan birtakım kavram kargaşasının asgari seviyeye indirgenmesi ile mümkündür. Temel iletişim aracı olma vasfını taşıyan dil, öğrenme faaliyetlerinde aktif olarak rol almaktadır. Bireylerin öğrenme faaliyetlerini belli bir kompozisyon içinde yansıtmaya arzusu dilin temelini oluşturmaktadır. *“Dil bilgisinden yararlanılmadan düşüncelerin, duyguların daha doğru ve daha eksiksiz anlatılması mümkün değildir”* (Sağır, 2002: 19). Dil bilgisi, dili bütün yönleriyle inceleyen bilimin adıdır. Dil bilgisinin öğretimi dilin doğrudan öğretimini etkilemektedir. *“Dil bilgisi öğretimi de dille ilgili bilgilerin verildiği, Türkçenin anlama ve anlatma dil becerilerinin yanında, bu alanları destekleyici, açıklayıcı ve örgütleyici öğretim etkinlikleridir. Bu bakımdan ele alındığında dil bilgisi, Türkçenin okuma, yazma ve konuşma dil becerilerini tamamlayıcı bir işleve sahiptir”* (Erdem, 2007: i). Dil becerilerinin etkili bir şekilde öğretilmesinde hiç şüphesiz dil bilgisinin önemi yadsınamaz bir gerçektir. Bu yüzden işlevsel olarak dil bilgisi kurallarının öğretilmesi etkili dil öğretiminde çok önem arz etmektedir. İlköğretimden yükseköğretilme kademelerine kadar Türkçe ile ilgili dersler verilmektedir; fakat etkili bir şekilde dil öğretimi de sağlanamadığı bir gerçektir. Bu konuda yapılan birçok çalışma bu duruma ışık tutmaktadır. Erdem (2007) çalışmasında, dil bilgisi öğretiminde temel konuların öğrencilerde becerilere dönüştürülemediğini ortaya koymuştur. Bu durum dil bilgisi öğretiminde sıkıntılar olduğunun önemli göstergesidir. Bu sıkıntılar, hem dil bilgisi öğretiminde hem de ders araç-gereçleri olan dil bilgisi kitaplarında daha belirgindir.

Bu çelişkili durumlar, Türkçe dil bilgisi öğretimiyle ilgili birtakım sıkıntıların olduğunu ortaya koymaktadır. En önemli sorunların başında literatürdeki terim karmaşası ve bu karmaşanın ilköğretimden yükseköğretilme kadar öğretim programında ve kitaplarda yaşanmasıdır. Özellikle üst kademede eğitimciler; alt kademelerdeki eğitimcileri, öğrencileri yeterince eğitemediğinden veya yanlış eğittiğinden hareketle suçlayıcı bir tavır sergilemektedir. Kademeler arasındaki farklı terminoloji dil bilgisi öğretiminde kuralların öğrenilememesine neden olmakta ve sınavlarda

Turkish Studies

International Periodical For the Languages, Literature and History of Turkish or Turkic
Volume 9/12 Fall 2014

başarısızlığa zemin hazırlamaktadır (Durukan, 2010: 146). Dil bilgisi öğretimi, ilköğretimden üniversite öğrenimi dahil bütün aşamalarda verilmekte; fakat bu eğitimlerin sağlıklı olup olmadığı sürekli tartışılmaktadır (Kerimoğlu, 2006). Özellikle ülkemizde yapılan ilk, orta ve yükseköğretim düzeyindeki birtakım merkezi sınavlarda Türkçe sorularında kavram kargaşası yaşandığı bir gerçektir. Dil bilgisine yönelik olan farklı yaklaşımlar hem üniversiteler arasında hem de öğretmenler arasında ortaya çıkmaktadır. Bu farklı yaklaşımlar, öğrencilerin dil bilgisi öğretimine de olumsuz bir şekilde yansımaktadır. Türkçe dil bilgisi öğretimine yönelik farklı bakış açıları ve farklı konulara yöneliş, Türkçenin istikrarı için gerekli olan çabanın gösterilmemesine veya başka noktalarda heba olmasına, terim ve kavram kargaşasına neden olmaktadır. Bu noktada dilde birlik bilinciyle yaklaşılması, Türkçenin sorunlarının içselleştirilmesinde önemli bir husus olarak göze çarpmaktadır.

Türkçe dil bilgisi kitaplarını incelediğimizde; dil bilgisinde konu bütünlüğü olmadığı, genel anlamda ses bilgisi, şekil bilgisi, söz dizimi ve anlam bilgisi ekseninde cereyan ettiği ve ele alındığı görülmektedir. Bu durum lisans dönemi ders kitaplarında da aynı şekilde olmaktadır. Aynı bir çalışma disiplini olarak görülen söz dizimi ve anlam bilgisi klasik dil bilgisi kitaplarında yer almamaktadır. Farklı disiplin alanı olarak görülen bu konuların ele alış biçimi farklılık gösterir. Bu durum söz dizimi ve anlam bilgisinde daha belirgin olarak görülür. Örneğin; Zeynep Korkmaz (2003), eserinde sadece şekil bilgisi üzerinde durmaktadır. Muharrem Ergin (1985), ses ve şekil bilgisi konularında yoğunlaşırken söz dizimi üzerinde durmamaktadır. Leyla Karahan'ın (2004) eseri, sadece söz dizimini içerirken Doğan Aksan (1995) anlam bilgisini ele almaktadır (Erdem, 2007b: 9). Dilin yapısını ve işleyişini inceleyen dil bilgisi dilin kurallarının özümsemesinde ve doğru dil kullanımında etkin rol oynar. Ancak, dil bilgisi kuralları ve terimleri arasında birlik yoksa dilde yine kargaşa başlar. Ne yazık ki Türkçe dil bilgisi kitapları arasında terim, tanım ve yöntem yönünden henüz tam birlik sağlanamamıştır. Bu durum Türkçede büyük kargaşanın ortaya çıkmasına neden olmaktadır. Türkçe terimler varken, yabancı terimlerin kullanılmaması bu anlamda önemlidir (Hengirmen, 1998: 15). Kültürel, (2007) çalışmasında, dil bilgisi terimlerinde kargaşa olduğunu, henüz birlik sağlanmadığını belirterek, bu durumun yükseköğretim ve ortaöğretimde aksaklıklara yol açtığını, sağlıklı bir dil eğitimini güçleştirdiğini dile getirmektedir. Ayrıca dil bilgisi terimlerinde oluşan kargaşa, ilk, orta ve yükseköğretim ders kitaplarına da sirayet etmekte ve durumu karmaşık bir hâle getirmektedir. Ders kitaplarındaki çeşitlilik ve terim çeşitliliği, dil bilgisindeki sorunları daha da artırmaktadır. “*İlköğretim 1. sınıftan, ortaöğretim 12. sınıfa kadar kullanılan terimler ile sınavlara hazırlık sürecinde kullanılan terimler hem adlandırma hem de kullanım açısından oldukça farklılık göstermektedir. Bu durum yükseköğretime geçişte ise daha farklı bir şekilde görünmektedir.*” (Yavuz ve Gürlek, 2012: 3235). Dil bilgisi öğretiminde en çok kullanılan öğretim aracı olan ders kitapları, ana dil ile ilgili güncel ve bilimsel bilgilerin aktarılmasında önemli rol oynamaktadır. Ortaöğretim ders kitaplarındaki dil olgusuyla ilgili birtakım eksiklikler ve yanlışlıklar, dil ile ilgili konuların gerçek manada kavranmasına engel olmaktadır (Solmaz, 2012: 1888).

Dil bilgisi, dil öğretiminin en merkezi yerinde yer almaktadır. Dil bilgisi, incelediği konulara göre bölümlere ayrılır: Dile ait sesleri inceleyen bölüme ses bilgisi (fonetik), dilin yapısını (sözcük ve şekilleri) inceleyen bölümüne şekil bilgisi (morfoloji), sözcük ve şekillerin çıkış yerlerini aralarındaki ilişkileri ve tümceleri inceleyen bölümüne cümle bilgisi veya söz dizimi (sentaks), dilin anlam yönünü inceleyen bölümüne anlam bilgisi (semantik) denmektedir. Dil, kendisini oluşturan bu anlamlı öğelerle bir bütünlük arz etmektedir. Bu bölümler ayrı ayrı alanlar olarak görülmekle birlikte bir zincirin halkaları gibi birbirlerini tamamlamaktadır. Bu yüzden kesin çizgilerle birbirinden ayırmak güçtür. “*Türkçe öğrenimi, anlama, yorumlama, iletişim kurma becerilerinin gelişmesine yönelik olan dinleme/izleme, konuşma, okuma, yazma öğrenme alanları ile dil bilgisinden oluşur*” (MEB, 2006: 2). Dil bilgisi, bir dilin sesleri, sözcük türleri, bunların

Turkish Studies

International Periodical For the Languages, Literature and History of Turkish or Turkic
Volume 9/12 Fall 2014

yapıları, cümle olarak dizilmeleri ve cümle içindeki görevleri, çekimleriyle ilgili kuralları inceleyen bir bilim dalıdır. Dillerin genel olarak nasıl oluştuğunu, gelişimlerini, dil olaylarını inceleyen bilim ise, dilbilim adını alır. Her dilin kendine özgü kuralları bulunduğu için ayrı ayrı dil bilgisi vardır (Göğüş, 1978: 337). İnsanoğluna ait önemli değerlerin başında gelen dil, insanların en temel ihtiyacı olan iletişimi sağlayan yegâne ögedir. Dil, yaşamın bizzat kendisidir. Sosyal bir varlık olan dili, bireyi sosyalleştirmekle kalmaz ona toplumda bir statü de sağlar. Hiç şüphesiz sağlam bir dil, gramer itibarıyla istikrarlı olan dildir. Bu nedenle dil bilgisi için temel sayılan öğeler olan ses, sözcük, cümle gibi konular önemlidir. Doğru ve güzel konuşmak ve yazmak için elbette sağlam bir dil bilgisi eğitimi-öğretimiyle mümkün olabilmektedir.

Eskiden dil bilgisi denilince ilk akla gelen “kurallar” olmuştur. Bu paralelde öğrencilere “kurallar” öğretilmiştir. Zaman içerisinde bu dar çerçeveli anlayış ve uygulama değişikliğe uğramış; günümüzde ise dil bilgisi bireyin dili iyi anlaması, iletişim kurması, zihinsel becerilerini geliştirmesi gibi birtakım amaçlar için öğretilmektedir. Dil bilgisi, sadece iletişim aracı değil, aynı zamanda dili tanıma ve öğrenmenin temelidir; çünkü, bir dili doğru kullanmak ve geliştirmek için elzemdir. Günümüzdeki dil bilgisi öğretimi, yapılandırıcı öğrenme anlayışıyla birlikte ayrıntılı olarak ele alınmış, dil bilgisi öğretiminin amaç, yaklaşım, yöntem ve süreçleri yeniden belirlenmiştir. Bu yaklaşıma göre dil bilgisi öğretiminin amacı, dilin kurallarını değil, kendisinin öğretilmesinin sağlanmasıdır (Güneş, 2013-72-73). Dil bilgisi, toplumun her mensubunu ilgilendiren bir daldır. Millî bilincin gerektirdiği sorunluluk bilinciye hareket edilmeli, dil bilgisi öğretimi kavram kargaşasından uzak tutulmalıdır. “*Aydın insan kendi dilini iyi kullanan insan demektir. Hayatta başarının ilk şartı da kullandığı dile hakkıyla vâkıf olmak, onu iyice bile bile kullanmaktır. Onun içindir ki her millette bütün öğretimin temeli millî dilin öğretimidir. Hiçbir millet, çocuklarının yalnız çevrede öğrendiği pratik dil ile yetinmez. Her millet onları ayrıca okullarında kendi millî dilinin yapısını iyice belleten bir dil bilgisi öğretiminden geçirir. Böylece diğer bütün derslerin ve hayatta her sahadaki başarının temel şartı sağlanmış olur*” (Ergin, 2000: 12). Türkçe dil bilgisi, zihinsel olarak bireyleri yormaz. Türkçenin içine girdikçe, sözlü olarak ondan bahsedildikçe çok düzenli bir akıl örgüsü ile karşılaşılır. İnsan gittikçe Türkçeye hayran kalır ve çalışması meraklı ve sürükleyici bir uğraşma hâline gelir. Türkçe, istisnası pek az, kaidelere en çok uyan, kanunlu ve nizamlı saat gibi işleyen düzgün bir dildir (Ergin, 2000: 13). Türkçe, bir dil olarak çok güzel ve estetik yönü olan bir dildir. Türkçe, okunduğu gibi kolay bir şekilde yazılabilen bir dildir. Estetik yönü ve matematiksel bir şekilde anlatılabilen, uygulanabilen dil bilgisi kurallarına sahiptir. Bu denli estetik ve kuralları mantıklı olan bir dilin, dil bilgisi öğretiminde kavram kargaşası yaşanması dilde birliğe zarar vermektedir. Bu nedenle Türkçenin özüne yönelik olumlu anlamdaki dil tartışmalarına ağırlık verilmesi, Türkçenin dil bilgisi öğretimine katkı sağlanması anlamında önemli bir gelişme olarak değerlendirilmeye değer olacaktır.

Türkçe dil bilgisi öğretiminin amaçları

Kültürün ilk temel unsuru olarak kabul edilen dilin gelişimi her millet için önem arz etmektedir. Her milletin veya devletin belli dil politikaları ve bu doğrultuda gerçekleşen eylemleri olur. Dilin, toplumu oluşturan bireyler tarafından benimsenmesi, kültürel değerlerin dil aracılığıyla gelecek nesillere aktarılması, devletin ve milletin devamlılığının sağlanması ancak dilde birlik ile olabilmektedir. Bu itibarla dil öğretimi, bir milletin varlığı için elzemdir. Dil öğretimi, toplumun yapısına göre birtakım değerler gözetilerek stratejik bir yaklaşım seğilenecek gerçekleştirilmelidir. Dil bilgisi öğretimi, eğitim sisteminin önemli bir konusudur. Dil bilgisi öğretimi, dil öğretiminin sağlıklı bir şekilde yapılabilmesinde önemli bir aşamadır. Dil bilgisi öğretimi süreci; milli bilinçle dilini tanıma, özelliklerini kavrayabilme, sistematik olarak algılama bunu davranışa dönüştürme sürecidir. Dilin belli başlı kuralları çerçevesinde birey, kendini ifade imkânı bulur.

Turkish Studies

International Periodical For the Languages, Literature and History of Turkish or Turkic
Volume 9/12 Fall 2014

Dil bilgisi öğretimine ezberci bir bakış açısıyla yaklaşılmamalıdır. Geleneksel yaklaşımın ürünü olan ezberci yaklaşım son dönemde yerini yapılandırmacı, etkinliklere dayalı dil bilgisi öğretim yaklaşımlarına bırakmıştır. “Yapılandırıcı yaklaşıma göre dil bilgisi öğretiminin amacı, dil becerileri, iletişim, anlama, etkileşim, işlevsellik, kavramları geliştirme ve zihinsel becerileri geliştirme olarak ele alınmaktadır. Bu anlayışta dil bilgisi öğretimi amaç olarak değil çeşitli becerileri geliştirmek için araç olarak ele alınmaktadır. Bu nedenle dil bilgisi öğretimi katı kuralları içermemektedir” (Güneş, 2013: 83). Bu yeni süreç kuralların önce sezdirilmesi sonradan etkinliklerle beslenerek pekiştirilmesi sağlanmaktadır. Burada amaç sadece kuralların öğrenilmesinden ibaret değil, Dil bilgisinin kurallarının mantığının kavranması sürecini kapsamaktadır. Dil bilgisi kurallarının kavranması neticesinde okuma, yazma, konuşma, anlama ve anlatma yönelik kazanımların gerçekleştirilmesi sağlanmaktadır. Günümüzde ilevsellik noktasındaki geleneksel yaklaşımların aksine dil bilgisi öğretimine olumlu yaklaşımlar sergilense de birtakım alışkanlıklar devam ettirilmektedir. Dil bilgisi, uzun süre sadece dile bağlı kurallar dizgesi görülmüş, bu yüzden dil bilgis öğretiminde ön yargılar oluşmuştur. Kendi ana dilini öğrenemeyen bir bireyin, sadece Türkçe dersinde değil, matematik, tarih, coğrafya, fizik, kimya, biyoloji vb. derslerde de başarılı olması beklenemez. Yabancı dil öğretiminde de temel sıkıntı ana dil öğretiminin sağlıklı bir şekilde gerçekleşmemesidir. Yabancı dil öğreniminde bireyin temel mantığı kendi dil mantığı paralelinde hareket etmesidir. Kendi dilinin mantığını kavrayamamış bir birey, elbette yabancı bir dili öğrenemeyecektir. İşte bu noktadan da anlaşılacağı üzere kendi dilinin yapısını, kurallarını özümseyememiş, benimseyememiş ve kavrayamamış bir bireyin başarılı olması zorlaşmaktadır. “Türkçe dil bilgisi öğretiminin amacı, dilin kurallarını bellekten ziyade, Türkçenin her ortamda rahat bir şekilde kullanılmasını sağlamaktır. Demek ki, amaç dil bilgisi öğretmek değil, içinde yaşanan dili kavratmaktır” (İşcan, 2007: 9). “Dil öğretiminin temel hedefi, öğrencilerin, dilin farklı bağlamlarda aldığı görünümünü kavramaları, dil aracılığıyla kendilerini ifade edebilmeleri, değişik bilgi kaynaklarına ulaşarak duygu, düşünce ve hayal dünyalarını zenginleştirmeleridir” (MEB, 2006: 2). MEB öğretim programında Türkçe öğretiminde dil bilgisi alanı, etkinliklere dayalı olarak kolaydan zora doğru öğrencinin seviyesine uygun olarak verilmesi öngörülmüştür (MEB, 2006). MEB Türkçe öğretim programı içerik itibarıyla eleştirilebilecek noktaları bünyesinde barındırmakla birlikte, torik anlamda iyi bir içeriğe sahip olduğu söylenebilir. Günümüz dil bilgisi öğretiminin yapılandırmacı öğrenme anlayışı çerçevesinde terim karmaşasını azaltma çabaları, yazılı ve sözlü etkinliklerin ön plana çıkarılması, yöntemlerde çeşitlik yaşanması tümevarım, somuttan soyuta, özelden genele ve öğrencini araştırıp bulmaya çalışması gibi uygulamalar dil bilgisi öğretimi açısından olumlu gelişmelerdir; fakat bu programın uygulanması konusunda sıkıntılar/sorunlar olduğu aşikârdır. Türkçe dilgisi öğrenmenin birey açısından yararları göz ardı edilemeyecek kadar önemlidir. Bozkurt (2011) dil bilgisi öğrenmenin yararlarını şu şekilde sıralamaktadır: 1. Yabancı dil öğrenmede yararlı olur. Kişi ana dilinde, dil bilgisi kavramlarını kazanmışsa, yabancı dil öğrenmesi kolay olur. 2. Dilin doğru kullanımına yardımcı olur. 3. Biçimsel ve mantıksal düşünme yeteneğini geliştirir. 4. Yazı dilinin gelişmesine ve toplum arasında yayılmasına yardımcı olur. 5. Yazın ve sanat ürünlerinin doğru yorumlanmasına yardımcı olur. 6. Dilin biçimsel sorunlarının çözümüne yardımcı olur. 7. Dilin anlatım inceliklerini öğretir. Bu yedi savdan ikisi günümüzde geçerliğini yitirmiştir. Sözelimi günümüzde yabancı diller dil bilgisi yoluyla öğrenilmiyor. Her dilin kendine özgü dil bilgisi kuralı bulunduğu gerçeği göz önünde tutuluyor. Bir dilin kuralının, genel kavramlar dışında başka bir dili açıklamaya, yardımcı olamadığı biliniyor. Tüm bunlara karşın yabancı dil öğrenmede dil bilgisi kullanılır. Temel kavramların bilinmesi gerekli görülür.

Türkçe dil bilgisi öğretiminde güncel sorunlar bağlamında kavram kargaşası

Türkçe öğretiminde geçmişten günümüze birçok sorun yaşanmıştır/yaşanmaktadır. Dil, canlı bir varlık olması hasebiyle birtakım değişimler gösterebilmektedir. Dili oluşturan bütün

Turkish Studies

International Periodical For the Languages, Literature and History of Turkish or Turkic
Volume 9/12 Fall 2014

unsurlarda yaşanmaktadır. Dil, bir zincirin halkaları gibi birbirine bağımlı olduğundan bu durum dilin tüm öğelerine sorun olarak yansiyabilmektedir. Türkçenin dil bilgisi öğretiminde birtakım sorunlar olduğu ve bu sorunların günümüzde de devam ettiği görülmektedir. Dil bilgisinin birçok güncel sorunu bulunmaktadır. Bu sorunların başında da dil bilgisi öğretiminde yaşanmakta olan çelişkiler gelmektedir. Bu sorunların çeşitli yaklaşımlarla çözüme kavuşturulması gerekmektedir. Dil bilgisi öğretiminde birtakım sorunların olduğu gerçeğinin farkındalık anlamında yüksek bir oran olmasına rağmen çözüm önerileri noktasında ortak noktada uzlaşma sağlanamamaktadır. Bu nedenle dil bilgisi öğretiminde istikrarlı bir yaklaşım oluşamamakta ve bu durum dilde birliğe zarar vermektedir. Dil bilimcilerin, eğitimcilerin, akademisyenlerin farklı bakış açılarıyla dil bilgisi konularına yaklaşımı neticesinde dil bilgisi öğretiminde sorunlar silsilesinin oluşumuna ve kavram kargaşasına zemin hazırlanmaktadır. “Öğretmenler, dil bilgisini öğretirken en çok fiil çatuları, fiilimsiler ve birlesik cümlelerde; en az da ünlü uyumları ve ünsüzlerle ilgili kurallarda zorlanmaktadırlar... Fiilimsiler dile anlatım gücü zenginliği ve kıvraklık sağlamanın yanında anlatılmak isteneni kısa yoldan anlatma olanağı sağlayan, yan cümle kurabilen, bağlaçların yerine geçebilen dil bilgisel unsurlardır. Türkçe gramer kitaplarına bakıldığında fiilimsilere verilen adların birbirinden farklı olduğu ve eklerin farklılıklar gösterdiği görülür” (Bayraktar, 2004: 3). Türkçe dil bilgisi ilkökul sınırlarından başlayarak, üniversite düzeyinde de sürdürüldüğü hâlde, sonuç bir türlü olumlu çıkmamaktadır. Öğretmenler her zaman için öğrencileri suçlayarak, onların dil bilgisi yönünden zayıf olduklarını yineleyip durmaktadırlar; fakat şurası da düşünülmelidir ki, eğer bu kadar çok öğrenci, bunca yıl boyunca, bu kadar basit bir şeyi öğrenemiyorlarsa o zaman belki de aksaklığı başka bir yerde aramak gerekmektedir. (...) O zaman iki olasılık kalıyor: Birincisi, Türkçe dil bilgisinin anlaşılma yansıması. Bir yerde, en iyi Türkçe öğretmeni bile, gerçek anlamda başarılı olamadığına göre, demek ki, bütün sorun ‘dil bilgisi’ denilen şeyin kendisinde düğümlenmektedir. (...) Bu bakımdan, Türkçe dil bilgisini doğru dürüst anlama açısından, kimsenin kimseyi suçlamaması gerekir. (...) Bütün bozukluk, başka Avrupa dillerinde olduğu gibi Türkçede de, dil bilgisi kitaplarının, dilin kendi içinden çıkarılan ölçütlere göre değil de, başka yerlerden ödünç alınmış modellere göre yazılmış olmasındadır (Özcan Başkan: Bildirişim, İstanbul, 1988: 413; Akt. Bozkurt, 2012). Türkçe dil bilgisi öğretimi ile ilgili gramer kitaplarına yansıyan farklılıklar maalesef öğretmenlerin bakış açılarına ve ders işleyişlerine de yansımaktadır. Birbirinden bağımsız birtakım bakış açıları dilde birliği tehdit etmektedir. Dil bilgisi öğretiminde birbirleriyle koordineli olması gereken MEB ve YÖK arasındaki uyumsuzluğun da önemli bir etken olduğu bir ortamda dil bilgisi öğretiminde bu tür sorunların ortaya çıkması kaçınılmaz bir sonuç olarak göze çarpmaktadır.

Erdem (2007a) araştırmasında, dil bilgisi öğretiminde birtakım sorunlar olduğunu ortaya koymuştur. Belli başlı problemler şu şekilde sıralanmıştır: Dil bilgisi öğretiminde tüm öğretmenler tarafından kullanılan ortak bir referans kaynak olmadığını, ÖSYM tarafından yapılan sınavlar ile okullarda yapılan sınavların yapısal olarak farklılıklar gösterdiğini, yazımda birlik konusunda referans kaynak olmadığını, alanla ilgili kitaplarda farklı terimler kullanıldığını, bu bağlamda gerçekleşen eylemlerin dil bilgisi öğretiminde problemlere yol açtığını belirtmiştir (Erdem, 2007a: 149). “Özellikle dil bilgisi konularının öğretimine gereken önemin verilmeyişi, bu konuların öğretiminde önerilen farklı yöntem ve tekniklerin de bir türlü hayata geçirilemeyişi konuların öğretiminde ciddi bir problem olarak göze çarpmaktadır. Bu konuların öğrencilerce iyi anlaşılabilmesi nedeniyle de dil bilgisi öğretiminde başarısızlıklar yaşanmakta, dil bilgisi konuları öğrencilerce Türkçe dersinde sevilmeyen konuların başında gelmektedir” (Güven, 2013: 3). “İnsanlıkla birlikte sürekli gelişim ve değişim içinde olan dilin, tek ve durağan bir yöntemle öğretilmesi mümkün değildir. Bu sebeple öğretimde kullanılacak yöntem bu değişimlere uyum sağlamalı ve devamlı gelişim içinde olmalıdır” (Memiş ve Erdem: 2013: 317). “Geleneksel dil bilgisi yöntem ve anlayışından kurtulamamak, dil bilgisi öğretiminde ciddi sorunlara yol açmaktadır. Türk dil bilgisi ile ilgili çalışmalar, çok geç başlamıştır. Bugün klasik anlamda

Turkish Studies

International Periodical For the Languages, Literature and History of Turkish or Turkic
Volume 9/12 Fall 2014

kurallarını oluşturduğunu gördüğümüz dil bilgisi incelemeleri, Türkiye’de 1940’lı yıllarda başlamıştır. Dil bilgisi ile ilgili yeterli çalışmalar olmadığından 1930’lu yıllarda dil bilgisi öğretimi programlardan ve uygulamadan kaldırılmıştır. Ancak zamanla dil bilgisi çalışmaları hız kazanmış olduğu hâlde bugün bile istenen seviyede değildir” (Erdem, 2007b: 28). İlköğretim seviyesindeki öğrencilere dilcilerimizin dile yönelik farklı ve tartışmalı bakış açılarını dayatmak ve onlardan bunu teorik bir şekilde ezberlemelerini istemek, yabancı sözcük ve terimlerle onları sürekli ikilemlerde bırakmak, anlamdaşlık bağlamında sözcük-kelime, cümle-tümce, zarf-belirteç, yer tümleci-dolaylı tümleç, bağ fiil-zarf fiil, sıfat-ön ad, zamir-adıl vb. birtakım kavramlarda ikilem oluşturmak, öz Türkçecilik-Osmanlıcacılık gibi birtakım kısır tartışmaların ürünü olan ikilemleri öğrencilere dayatmaya devam etmek, Türkçe eğitimi açısından dil bilgisi öğretimine çok büyük zararlar vermekte ve kavram kargaşasının artmasına neden olmaktadır.

Türk eğitim sisteminde hemen her alanda olduğu gibi Türkçe eğitiminde de birtakım sorunlar söz konusudur. Türkçe dil bilgisinin hemen her alanında terim ve kavram kargaşası dikkat çeken önemli bir sorun olarak karşımıza çıkmaktadır. “Ergin, (1964) dil kargaşasının sebebini dil bilgisi öğretimindeki bozukluğa bağlarken, Aksan (1993:201-202), geleneksel ve çağdaş dil bilgisi öğretimi yöntemlerinin çatışması yüzünden dil bilgisinin hâlâ doğru dürüst öğretilmediğini dile getirmiştir. Sağır’ın (2002: 28) temel eğitimin 6-8. sınıflarında dil bilgisi konularının yaygın olarak sadece anlatma yöntemi ve sunuş yoluyla öğretme yaklaşımıyla verildiğini belirtmesi de bu görüşü destekler niteliktedir. Bununla beraber öğretmenlerin Türkçe öğretimi sırasında birden çok yöntem ve tekniğe başvurması hem doğal hem de zorunludur (Kavcar, Oğuzkan ve Sever, 1995:16).” (Akt. Yaman ve Karaarslan: 2010: 253). Zarf / zarf tümleci / belirteç tümleci ve dolaylı tümleç /yer tamlayıcısı terimlerinde de sıkıntılar yaşanmaktadır. Cümle öğeleriyle ilgili olarak özne, yüklem, nesne vb. türler ve adlandırmalar konusunda, işlevsellik konusunda ilköğretim ve ortaöğretim için hazırlanan yayınlarda bu sıkıntıları, belirsizlikleri görmek mümkündür. Bütün bilim adamlarından aynı düşüncede olmaları beklenemez; fakat Millî Eğitim Bakanlığının iş birliği temelinde bu durumu sağlam temele oturtması gerekmektedir (Caner, 2006: 126-127). Dil bilgisi öğretiminde “okul dil bilgisi ve bilim dil bilgisi” arasındaki farklılıklar gözetilerek öğretim programları hazırlanması ve uygulanması gerekmektedir. “Eğitim alanında iki tür dil bilgisi kullanılmaktadır. Birincisi ilkokuldan üniversiteye kadar öğretilen “ okul dil bilgisi” ikincisi ise inceleme ve araştırma amaçlı ele alınan “bilim dil bilgisi”dir. Dili çeşitli araştırmalarla bilimsel olarak inceleme, kurallarını ve işlevlerini ortaya koyma çalışmaları bilim dil bilgisinin alanına girmektedir. Okul dil bilgisi ise öğrencilere öğretmek için oluşturulmuş özel bir dil bilgisidir” (Güneş, 2013: 74). Okulda öğrencilere öğretilen okul dil bilgisi farklı, öğretmen adayı olarak öğrenilen ve öğretilen dil bilgisi farklı olmamalıdır; çünkü öğretmen olacak olan bireylerle, bilim adamı olacak bireyler arasında akademik bakış açısı ve işlevsellik açısından farklı bakışlar olacaktır. Dil bilgisi öğretiminin bir standardı olmalıdır. Bu durum sadece ilk ve ortaöğretim için değil, yükseköğretimde Türkçe ve Türk Dili ve Edebiyatı bölümü öğrencileri hariç, üniversite öğrencileri için zorunlu olan Türk Dili derslerinde de aynı çerçeveden bakılmalıdır. “okul dil bilgisi” ile “bilim dil bilgisi” arasındaki farklılıklara hassasiyet gösterilmelidir.

Dil bilgisi öğretimi hayati öneme sahiptir. Bu yüzden öğretimine hassas davranılmak durumundadır. İnsan topluluğu dediğimiz kalabalıkları veya yığını millet haline getiren ve kültürel değerlerin oluşumunda ve şekillenmesinde rol oynayan dilin, milletimizin geleceği olan öğrenciler tarafından algılanma biçimi, günlük yaşamda amacına uygun ve kurallara riayet edilerek kullanılması önemlidir. Dilin anlamlı bir bütün oluşturularak öğrenilmesi, dil bilgisi öğretiminin teoride kalmaması, davranışçı yaklaşımın bırakılması veya sadece bilişsel olarak bakılmaması, yapılandırıcı yaklaşımla uygulanabilecek şekilde öğrenilmesi ve elbette birtakım kavram kargaşalarının ortadan kaldırılmasıyla mümkün olabilecektir. Bu itibarla, millî dil bilinci oluşturmak, hem birey olarak hem de toplum olarak temel vazifelerden biri olarak görülmelidir.

Turkish Studies

International Periodical For the Languages, Literature and History of Turkish or Turkic
Volume 9/ 12 Fall 2014

“Başarılı bir dil bilgisi öğretimi, dört temel dil becerisinin kazandırılmasına, kullandığımız dile ilişkin yanlışların azaltılmasına, zihnin gelişmesine, iyi bir iletişim kurmaya, dile ilişkin öz güvenin ve hoşgörünün kazanılmasına, bir yabancı dilin daha rahat öğrenilmesine yardımcı olmaktadır. Şüphesiz, ana dilinin dil bilgisini iyi bilmeyen bir kimsenin başka bir dili tam öğrenebilmesi mümkün değildir. Kullandığımız dile ait yanlışlar da ancak dil bilgisi kurallarıyla karşılaştırılırsa belirlenir ve düzeltilebilir. İnsanlarla olan iletişimin sağlıklı ve etkili olabilmesi de dili doğru bilmeye ve iyi kullanmaya bağlıdır” (Barın ve Demir, 2008: 4). Dil bilgisi öğretiminde korkuların egemen olmasına neden olan birtakım kavramların açıklığa kavuşturulması, muğlak bırakılmaması Türkçenin geleceği açısından hayati bir önem taşımaktadır.

Sonuç, tartışma ve öneriler

Terminolojik anlamda “dil bilgisi”nin “sarf, nahiv, kavâid, dil bilgisi, dilbilimi, kural bilimi ve gramer” gibi adlarla adlandırılmasında bile geçmişten günümüze terim karmaşası söz konusu olmuştur. Dil bilimcilerin, eğitimeilerin saplantılı bakış açılarıyla dil bilgisi öğretimine yaklaşımları, terim ve kavram kargaşasına yol açmıştır.

Üniversitelerde gerçekleştirilen dil bilgisi öğretiminde, hoca kaynaklı olarak farklı bakış açıları sergilenmesi, üniversiteden üniversiteye öğretmen adaylarının dil bilgisi öğretiminde farklı yaklaşımlarla yetiştirilmesi, MEB öğretim programındaki dil bilgisi öğretimi ile YÖK ders içerikleri arasındaki farklılıkların olması; öğretim faaliyetlerinde koordineli olunamaması, dil bilgisi öğretimi için hazırlanan kitaplardaki ortak tanımların ve kuralların farklı verilmesi ve bunun sonucunda eğitim-öğretim faaliyetlerine olumsuz bir şekilde yansımaları, dil bilgisi öğretimi için hazırlanan çoğu kitapların, Batılı bakış açısı ve taklitçi bir zihniyetle hazırlanması, bu mantığın dili sevdirmek yerine dil bilgisinde uzaklaştırıcı yaklaşımların seğilenmesine yol açması gibi tutum ve davranışlar, dil bilgisinde kavram kargaşasına yol açan etkenlerin başında gelmektedir.

Millî Eğitim Bakanlığı öğretim programı ile yükseköğretimdeki dil bilgisi konularında yaşanan birtakım farklılıklar, dil bilgisi öğretiminde çelişki ve tutarsızlığa neden olmaktadır. Yükseköğretimde öğretim elemanlarının; dil bilgisi terim ve kavramlarına bakış açılarındaki kişiden kişiye oluşan çeşitlilik, lisans mezunu öğretmenleri olumsuz yönde etkilemekte, dil bilgisi öğretimine yönelik konularla ilgili sağlıklı bir birikim oluşturamamaktadır. Bu çelişkiler, lisans mezunu öğretmenlerin atanmasıyla birlikte doruk noktaya çıkmaktadır (Güven, 2013: 4).

Dil bilgisi öğretiminin sevdirmek yerine, geleneksel dil bilgisi anlayışının ürünü olan, dil bilgisinde adeta korkuların egemen olduğu matematik mantığıyla, birtakım sayısal verilerle verilmeye çalışılması, dil yönünden olumsuzluklara yol açmaktadır. Gerek ilk ve ortaöğretimde gerek üniversitelerde verilen Türkçe dil bilgisi dersleri yeterli olamamaktadır -ne hikmetse bu derslerden kalan da yoktur- bu dersler, formalite dersler olarak görülmemeli, başarılı bireyler olabilmek için elzem olan dersler olarak görülmelidir. Bu çerçevede dil bilgisi öğretimi, öğrencilerin okuma, dinleme, konuşma ve yazma gibi dil öğrenme alanlarını kolaylaştıran bir yapıda olmalıdır. Dil bilgisinin işlevsel olması, öğretim modelleri ile doğrudan ilgilidir. Öğretim modelleri, işlevsel dil bilgisi öğretimi kolay bir şekilde gerçekleştirerek, kavram kargaşasını azaltabilir. Dil bilgisi öğrenemeyen bireylerin anlama ve anlamlandırmayı sağlıklı bir şekilde yapabilmeleri zordur.

Türkçe dil bilgisi öğretimine yönelik birtakım geleneksel yaklaşımlar (davranışçı yaklaşım vb.), dil bilgisi öğretimi açıısından olumsuzluklar teşkil etmektedir. Türkçe dil bilgisine ve öğretimine gereken önem verilmemektedir. Türkçe dil bilgisi öğretimine işlevsel olarak bakılmalıdır. Yapılandırmacı öğrenme yaklaşımı ile dil bilgisi öğretimi gerçekleştirilmeli, dil bilgisi öğretiminin sağlıklı bir şekilde öğrenilmesi sağlanmalı, kavramlardaki ikilemler asgari seviyeye indirilmelidir. Bu bağlamda “Dil bilgisi konuları ile öğrencilerin ilgi ve ihtiyaçları

Turkish Studies

International Periodical For the Languages, Literature and History of Turkish or Turkic
Volume 9/12 Fall 2014

arasında bir ilişki olmalıdır. Kuşkusuz ki öğrenciler kendilerinin ilgi ve ihtiyaçlarına cevap veren çalışmalarla dil bilgisi derslerini daha kolay sevebilir ve bu güdülenmişlikle dil bilgisi kazanımlarını kendileri için daha yararlı bir hale getirebilirler” (Çolak, 2013: 47).

Akademik çevrelerde dile dair farklı bakış açıları ve tartışmalar elbette olacaktır; fakat bunlar, ilköğretim seviyesinde öğrencilerin anlayabileceği veya kavrayabileceği bir tartışma değildir. Bu itibarla, Türkçe/ Dil ve Anlatım derslerinde dil bilgisi öğretimi teoriden ziyade uygulama esas alınarak yapılmalı, çocukların kafasını karıştırarak, ikilem yaratmaya yönelik akademik bakış açılarıyla öğrencinin zihni bulandırılmamalı, kavram kargaşasına zemin hazırlanmamalıdır.

Türkçe dil bilgisi öğretimine millî bilinçle yaklaşılmalıdır. Türkçe kullanımının, dil bilgisi öğretiminin millî vazife olarak görülmesi ve o heyecanla işlenmesi, dil bilgisi öğretiminde birtakım eksikliklerin giderilmesine yardımcı olacaktır. Türkçe terimler varken yabancı terimler kullanılmamalıdır. Dilde birlik açısından bu durum önemlidir.

Türkçe dil bilgisine tönelik olarak TEOG vb. sınavlarda soru sayısının azaltılması dil bilgisi öğretimi olumsuz yönde etkileyen unsurlardandır. Dil bilgisinin “matematikleştirilme”sine dayanan birtakım ön yargıların azaltılması gerekmektedir. Unutmayalım ki dil sevgisi olsun veya olmasın, güzel Türkçe ile konuşmak ve yazmak vatandaşlık sorumluluğunun bir gereğidir.

Dil bilgisi öğretiminde geleneksel uygulamaların, alışkanlıkların devam edilmesi, işlevsel anlamda “*Ne işime yarayacak?*” mantığı, dil bilgisi öğretimi zorlaştırmaktadır. Dil bilgisi, sadece MEB’in yaptığı SBS, TEOG veya ÖSYM’nin yaptığı LYS, YGS, KPSS gibi merkezi sınavlarda gerekli olan birtakım dil bilgisi ile ilgili teorik bilgiler olarak görülmektedir. Bu bakış açısının değişmesi gerekmektedir. Dil bilgisi, sadece merkezi sınavlarda sorulan çoktan seçmeli sorulara cevap vermek için değil; daha güzel, daha düzgün, doğru, daha etkili bir dil kullanımı ve millî bir görev olduğu için öğrenilmeli ve önemsenmelidir. Aksi takdirde işlevsel dil bilgisinin yerine günübürlük dil bilgisi olacağı için kavram kargaşaları da olmaya devam edecektir.

Akademik olarak dil bilgisi ile ilgili araştırmalar ve tartışmalar, dil gelişimi açısından önemlidir; fakat bu araştırma ve tartışmalar Türkçe dil bilgisi kurallarında olması gereken dilde birliğe ve bütünlüğe zarar verecek şekilde cereyan etmemelidir. Bu sorunların çözümü ile ilgili olarak TDK, YÖK ve MEB’in iş birliği yapması, ortak hareket etmesi, bu paralelde çalıştay vb. akademik toplantıların düzenlenmesi, dilde birlik ve kavram kargaşalarını azaltma açısından Türkçeye katkı sağlayacaktır.

KAYNAKÇA

- BARIN, E., DEMİR, C. (2008). *Türk Dil Bilgisi 2: Biçim Bilgisi*, 1. Baskı, Ankara: Öncü Kitap.
- BOZKURT, F. (2012). *Türkçede Dilbilgisi Öğretimi -1*. C.26, S.151.
- ÇOLAK, F. (2013). *Türkçe Dil Bilgisi Öğretiminin Genel Sorunları İle Alan Literatüründeki Tartışmalı Konuların İlköğretim İkinci Kademe Dil Bilgisi Öğretimine Yansımaları ve Çözüm Önerileri*. Kilis 7 Aralık Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi.
- DİLAÇAR, A. (1971). Gramer. *TDAY Belleten*. Ankara: TDK Yayınları.
- DİLAÇAR, A. (1989). Gramer: Tanımı, Adı, Kapsamı, Türleri, Yöntemi, Eğitimdeki Yeri ve Tarihçesi. *TDAY Belleten 1971*, Ankara: TDK Yayınları, 2. Bs.

Turkish Studies

International Periodical For the Languages, Literature and History of Turkish or Turkic
Volume 9/ 12 Fall 2014

- ERDEM, İ. (2007a). Öğretmen Görüşlerine Göre Dil Bilgisi Konularının Öğretilme Güçlükleri, *Türk Eğitim Bilimleri Dergisi*, C: 6, S: 1 (2007), s. 85-105.
- ERDEM, İ. (2007b). *İlköğretim II. Kademedeki Dil Bilgisi Öğretiminin Sorunları Üzerine Bir Araştırma*. Gazi Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü Yayınlanmamış Doktora Tezi.
- GÖĞÜS, B. (1978). *Orta Dereceli Okullarımızda Türkçe ve Yazın Eğitimi*. Ankara: Kadioğlu Matbaası.
- GÜNEŞ, F.(2013). Dil Bilgisi Öğretiminde Yeni Yaklaşımlar. *Dil ve Edebiyat Eğitimi Dergisi*, 2(7), 71-92.
- GÜVEN, A. Z. (2013). Dil Bilgisi Konularının Öğretim Sorunları. *Dil ve Edebiyat Eğitimi Dergisi*, Cilt 2, Sayı 6,1-10.
- HENGİRMEN, M. (1998). *Türkçe Temel Dilbilgisi*. Ankara: Engin Yayınevi.
- İŞCAN, A. (2007). İşlevsel Dil Bilgisinin Türkçe Öğretimindeki Yeri. *Atatürk Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*.sayı:1,s.253-258.
- KARADÜZ, A. (2006). İlköğretim Türkçe Dil Bilgisi Kitaplarının “Öğreticilik” Kavramı Bağlamında Eleştirisi, *Erciyes Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, C: 21, S: 2, s. 13-31.
- KERİMOĞLU, C. (2006). Türkçe Dil Bilgisi Öğretiminde Söz Dizimi İle İlgili Kabuller Üzerine II (Cümle Öğeleri). *Dokuz Eylül Üniversitesi Buca Eğitim Fakültesi Dergisi*, 20,119-129.
- KORKMAZ, Z. (1992). *Grammer Terimleri Sözlüğü*. Ankara: TDK Yay.
- KORKMAZ, Z. (2006). Türkiye Türkçesi Üzerindeki Gramer Çalışmaları ve Bu Çalışmaların Günümüzdeki Durumu. *Çukurova Üniversitesi Türkoloji Araştırmaları Merkezi*.
- KÜLTÜRAL, Z. (2009). Dil Bilgisi Terimleri Sözlüklerde ve Terimlerin Kullanımında Görülen Aksaklıklar. *Turkish Studies. International Periodical For the Languages, Literature and History of Turkish or Turkic Volume 4/3*. Doi Number :<http://dx.doi.org/10.7827/TurkishStudies.787>
- MEB (2006). *İlköğretim Türkçe Dersi (6, 7, 8. Sınıflar) Öğretim Programı*. Ankara: MEB Yay.
- MEMİŞ, M. R., ERDEM, M. D. (2013).Yabancı Dil Öğretimde Kullanılan Yöntemler, Kullanım Özellikleri ve Eleştiriler. *Turkish Studies - International Periodical For The Languages, Literature and History of Turkish or Turkic Volume 8/9*, p. 297-318.DoI Number :<http://dx.doi.org/10.7827/TurkishStudies.5089>
- SAĞIR, M. (2002). *Türkçe Dil Bilgisi Öğretimi*. Ankara: Nobel Yayın Dağıtım.
- SCHWENK, H. (1993). Anadili ve Yabancı Dil Öğretiminde Dil Bilgisi, *Dil Dergisi*, S.13, 33-37.
- SOLMAZ, M. (2012). Ortaöğretim Dil Bilgisi Kitaplarında Dil Olgusu.*Turkish Studies – International Periodical For The Languages, Literature and History of Turkish or Turkic Volume 7/1*, p.1875-1890.DoI Number: <http://dx.doi.org/10.7827/TurkishStudies.2979>
- TOKLU, M. O. (2011). *Dilbilime Giriş*. Ankara: Akçağ yayınları.
- YAMAN, H., KARAARSLAN, F. (2010). İlköğretim Türkçe Dersi Programının Dil Bilgisi Öğretimindeki Etkililiği: Nitel Bir Araştırma. *Türkiye Sosyal Araştırmalar Dergisi / Yıl: 14, S: 1*.

YAVUZ, S., GÜRLEK, M. (2012). İlköğretim-Ortaöğretim ve Yükseköğretimde Türk Dili Alanındaki Terim Farklılıkları I – Ses Bilgisi. *Turkish Studies - International Periodical For The Languages, Literature and History of Turkish or Turkic* Volume 7/4, p. 3235-3252. Doi Number :<http://dx.doi.org/10.7827/TurkishStudies.4058>.

URL-1,

http://tdk.gov.tr/index.php?option=com_bts&arama=kelime&guid=TDK.GTS.53f86dcac22300.58316960(erişim tarihi: 25.07.2014).

Turkish Studies

International Periodical For the Languages, Literature and History of Turkish or Turkic
Volume 9/ 12 Fall 2014

